Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2016 m. gegužės 31 d.[1]

Byla C-169/15

Montis Design BV
prieš
Goossens Meubelen BV

(Benelux Gerechtshof (Beniliukso Teisingumo Teismas) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Autorių ir gretutinės teisės — Apsaugos terminas — Autorių teisių baigimas galioti ir atkūrimas“

1. Nagrinėdamas įmonių *Montis Design B.V.* ir *Gossens Meubelen B.V.* (toliau atitinkamai – *Montis* ir *Goossens*) ginčą *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) pateikė[2] *Benelux Gerechtshof* (Beniliukso Teisingumo Teismas) prašymą pateikti išaiškinimą, susijusį su Protokolo, kuriuo iš dalies keičiamas Beniliukso vieningas dizaino įstatymas (toliau – Protokolas)[3] ir kuriuo buvo panaikintas minėto įstatymo (toliau – BVDĮ) 21 straipsnis, U straipsnio 2 dalies taikymu.

2. Prieš priimdamas sprendimą dėl *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) prašymo Beniliukso Teisingumo Teismas pateikė Teisingumo Teismui tris prejudicinius klausimus, nes manė, kad sprendimas, kuris bus priimtas byloje, priklauso nuo Direktyvos 93/98/EEB[4] išaiškinimo.

3. Nesutariama dėl BVDĮ 21 straipsnio 3 dalies, pagal kurią asmenys, kuriems priklauso autorių teisės į dizainą, skirtos šiems asmenims apsaugoti, šias teises praranda, jeigu nepateikia išlaikymo deklaracijos. Neatlikus tokio formalumo, šios teisės nedelsiant tampa visuotinės.

4. Atsižvelgdamas į įstatymo kritiką ir į tai, kad šiuo aspektu įstatymo nuostatos prieštarauja Berno konvencijai[5], Beniliukso teisės aktų leidėjas 2002 m. panaikino BVDĮ 21 straipsnio 3 dalį. Tačiau Protokole, kuriuo ši dalis panaikinta, nėra pereinamojo laikotarpio nuostatų ir nenurodyta, kas atsitinka su autorių teisėmis, kurių galiojimas baigiasi pritaikius BVDĮ.

5. Per šį laikotarpį Direktyva 93/98 visose valstybėse narėse buvo suderinta autorių teisių galiojimo trukmė; numatyta, kad apsauga suteikiama 70 metų po autoriaus mirties ir jų turėtojai neturi pateikti „išlaikymo deklaracijų“ ar panašių dokumentų. Be to, Direktyvoje 93/98 numatyta, kad tam tikromis aplinkybėmis visuotinėmis tapusios autorių teisės gali būti atkurtos.

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — 2013 m. gruodžio 13 d. Sprendimas, kuriuo teikiami prejudiciniai klausimai, buvo priimtas remiantis 1965 m. kovo 31 d. Sutarties dėl Beniliukso Teisingumo Teismo įsteigimo ir statuto 6 straipsniu.

3 — 2002 m. birželio 20 d. Briuselyje pasirašytas *Protocol houdende wijziging van de Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen of modellen.*

4 — 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo (OL L 290, 1993, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 141).

5 — Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (1971 m. liepos 24 d. Paryžiaus aktas), iš dalies pakeista 1979 m. rugsėjo 28 d. (toliau – Berno konvencija). [Su versija lietuvių k. galima susipažinti: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19846&p_query=&p_tr2=].

6. Apibendrinant pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismui kelia klausimą dėl Direktyvos 93/98 poveikio bylai. Visų pirma jis nori išsiaiškinti, ar pagal šią direktyvą (dėl BVDĮ numatyto formalaus reikalavimo neatlikimo) baigusios galioti autorių teisės turi būti atkurtos, ir, jeigu taip, nuo kurios datos.

I – Teisinis pagrindas

A – *Europos Sąjungos teisė*

7. Valstybių narių teisės aktai, reglamentuojantys intelektinę nuosavybę, buvo derinami visų pirma Direktyva 93/98; ši vėliau buvo iš dalies keičiama[6] ir panaikinta Direktyva 2006/116/EB[7], kuria kodifikuojamos ankstesnės versijos.

8. Kadangi šios bylos faktinės aplinkybės susiklostė dar galiojant Direktyvai 93/98, be to, atsižvelgiant į tai, kad dabar galiojančioje direktyvoje šiai bylai svarbių straipsnių turinys nepakeistas, toliau nurodomos reikšmingos Direktyvos 93/98 nuostatos.

9. 11 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„kadangi, siekiant užtikrinti aukšto lygio apsaugą, kuri kartu atitiktų vidaus rinkos reikalavimus ir poreikį sukurti teisinę aplinką, palankią darniai literatūros ir meno kūrybos plėtotei Bendrijoje, turėtų būti nustatyti vienodi apsaugos terminai: autorių teisėms – 70 metų po autoriaus mirties arba 70 metų nuo kūrinio teisėto viešo paskelbimo <...>.“

10. 27 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„kadangi pagarba įgytoms teisėms ir teisėtiems lūkesčiams yra Bendrijos teisinės tvarkos dalis; kadangi valstybės narės gali numatyti, kad tam tikromis aplinkybėmis, pagal šią direktyvą atnaujinus autorių ir gretutines teises, nebus pareikalauta mokesčio iš tų asmenų, kurie anksčiau garbingai naudojo kūrinius, tuo metu priklausiusius visuomenei.“

11. Pagal 1 straipsnio 1 dalį:

„1. Literatūros ar meno kūrinio autoriaus teisės, remiantis Berno konvencijos 2 straipsniu, galioja visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po jo mirties nepriklausomai nuo kūrinio teisėto viešo paskelbimo datos.“

12. 10 straipsnio „Terminų taikymas“ 2 ir 3 dalyse nustatyta:

„2. Visiems kūriniams ir apsaugos objektams, kurie 13 straipsnio 1 dalyje nurodytu metu bent vienoje valstybėje narėje yra saugomi pagal nacionalines autorių ar gretutinių teisių nuostatas, ir tiems, kurie atitinka Direktyvoje 92/100/EEB[8] nurodytus apsaugos kriterijus, taikomi šioje direktyvoje nustatyti apsaugos terminai.

6 — Visų pirma 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230).

7 — 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų (OL L 372, 2006, p. 12).

8 — 1992 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (OL L 346, 1992, p. 61; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 120), iš dalies pakeista 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB (OL L 376, 2006, p. 28).

3. Ši direktyva nepažeidžia jokių naudojimo veiksmų, atliktų iki 13 straipsnio 1 dalyje nurodytos datos. Valstybės narės priima specialias nuostatas, reikalingas trečiųjų šalių įgytoms teisėms apsaugoti.“

13. 13 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nurodyta:

„1. Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie įsigalioję iki 1995 m. liepos 1 d., įgyvendina šios direktyvos 1–11 straipsnius.“

14. Su dizainu susiję klausimai suderinti Direktyva 98/71/EB [9], kurios 17 straipsniu šios pramoninės nuosavybės teisių santykis su autorių teisėmis (sujungimo principas) [10] reglamentuojamas taip:

„Teisės į dizainą saugomas dizainas, registruotas kurioje nors valstybėje narėje ar jos atžvilgiu pagal šią direktyvą, taip pat turi teisę į apsaugą pagal tos valstybės autorinės teisės įstatymą nuo tos dienos, kai tas dizainas buvo sukurtas ar išreikštas kokia nors forma. Kiekviena valstybė narė nustato, kokio masto ir kokiomis sąlygomis tokia apsauga teikiama, taip pat reikalaujamą originalumo lygį.“

B – *Berno konvencija*

15. Nors Europos Sąjunga nėra Berno konvencijos šalis, minėta konvencija ją netiesiogiai saisto per Sutartį dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau – TRIPS), pateikta Marakešo sutarties, kuria įsteigiama Pasaulio prekybos organizacija ir kurios šalis yra Europos Sąjunga [11], 1C priede.

16. Pagal TRIPS 9 straipsnio 1 dalį:

„Valstybės narės laikosi Berno konvencijos (1971) 1–21 straipsnių ir jos priedo. Tačiau valstybės narės pagal šią Sutartį neturi teisių nei įsipareigojimų tų teisių, kurias suteikia tos konvencijos 6bis straipsnis arba iš kurio tos teisės kyla, atžvilgiu.“

17. Berno konvencijos 5 straipsnio 4 dalyje numatyta:

„2. Naudojimuisi šiomis teisėmis ir jų įgyvendinimui negalioja jokie formalumai; toks naudojimasis ir įgyvendinimas egzistuoja, nepaisant to, ar kilmės šalyje yra kūrinio apsauga. Dėl to, nepaisant šios Konvencijos nuostatų, apsaugos ir teisinės gynybos būdus, kuriais autoriams leidžiama saugoti savo teises, reguliuoja tik tos šalies, kurioje tokios apsaugos reikalaujama, įstatymai.“

C – *Beniliukso teisė*

18. Pagal BVDĮ [12] 12 straipsnį dizaino registracija galioja penkerius metus nuo paraiškos pateikimo dienos.

19. BVDĮ 21 straipsnio 1 dalyje (prieš ją panaikinant) buvo nurodyta, kad aiškaus meno kūrinio dizainas gali būti saugomas ir šiuo įstatymu, ir autorių teises reglamentuojančiais įstatymais, jeigu tenkinamos jų taikymo sąlygos.

9 — 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl teisinės dizaino apsaugos (OL L 289, 1998, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 120).

10 — Žr. Direktyvos 98/71 8 konstatuojamąją dalį.

11 — Europos bendrija patvirtino šią sutartį 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimu 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu (OL L 336, 1994, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 80).

12 — *Tractatenblad*, Nr. 1966, p. 13.

20. BVDĮ 21 straipsnio 3 dalyje (taip pat prieš ją panaikinant) buvo numatyta, kad, panaikinus aiškaus meno kūrinio dizaino registraciją arba baigus galioti dėl tokios registracijos atsiradusiai išimtinei teisei, kartu baigia galioti ir autorių teisės į tokį dizainą, jeigu abi šios teisės priklauso tam pačiam asmeniui; vis dėlto teisių galiojimas nepasibaigia, jeigu dizaino savininkas pagal 24 straipsnį[13] pateikia specialią deklaraciją dėl jo turimų autorių teisių išlaikymo[14].

21. *Hoge Raad* nusprendus, kad šis straipsnis prieštarauja Berno konvencijos 5 straipsnio 2 daliai, Protokolo U straipsniu buvo panaikinti BVDĮ 21 ir 24 straipsniai[15].

22. Protokolas įsigaliojo 2003 m. gruodžio 1 d. ir jame nebuvo jokios pereinamojo laikotarpio nuostatos ar nuorodos dėl galimo juo atlikto panaikinimo taikymo atgaline data.

II – Faktinės bylos aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

23. Savo sprendime Beniliukso Teisingumo Teismas pakartojo *Hoge Raad* pateiktą faktinių bylos aplinkybių santrauką, ją pateikiu toliau.

24. Įmonė *Montis* nuo 1974 m. Nyderlanduose gamina baldus. Nuo 1983 m. ji prekiauja foteliu „Charly“, kurio dizainą sukūrė Gerard van den Berg. 1987 m. pagal šį fotelį ji sukūrė valgomojo kėdę „Chaplin“ ir taip pat pradėjo ja prekiauti.

25. 1988 m. balandžio 19 d. G. van den Berg paprašė įregistruoti tarptautinį dizainą (Nr. DM/010786), be kita ko, foteliui „Charly“ ir kėdei „Chaplin“, ir patikslino, kad dizainas priklauso *Montis*, o jį sukūrė G. van den Berg.

26. 1990 m. G. van den Berg perdavė savo autoriaus teises į šias dvi kėdes *Montis*.

27. Baigiantis penkeriems šių dizainų registracijoms metams (t. y. 1993 m.), *Montis* nepateikė BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnėje) 3 dalyje numatytos išlaikymo deklaracijos. Pagal šį straipsnį 1993 m. balandžio 18 d. baigė galioti *Montis* priklausiusios autorių teisės ir teisės į dizainą.

28. 2008 m. *Montis* pareiškė ieškinį *Goossens*, jame teigė, kad kėdė „Beat“, kuria *Goossens* prekiavo savo baldų parduotuvėse, pažeidžia *Montis* priklausančias nuosavybės teises į kėdes „Charly“ ir „Chaplin“. *Goosssens* neigė šį faktą ir tvirtino, kad, nepateikus išlaikymo deklaracijos, kaip ji suprantama pagal BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnę) 3 dalį, autoriaus teisės baigė galioti.

29. *Montis* į tai atsakė, kad jai priklausančios autoriaus teisės buvo atkurtos dėl to, kad 2003 m. gruodžio 1 d. buvo panaikinta BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnė) 3 dalis. Jos teigimu, panaikinimas galioja atgaline data. Papildomai ji tvirtino, kad teisės buvo atkurtos atgaline data nuo 1995 m. liepos 1 d., kitaip tariant, nuo Direktyvos 93/98 13 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su 10 straipsnio 2 dalimi, nurodytos datos.

30. Po to, kai pirmojoje ir apeliacinėje instancijose dalis *Montis* reikalavimų buvo atmesta, ji pateikė kasacinį skundą *Hoge Raad*. *Hoge Raad* sustabdė bylos nagrinėjimą, kol Beniliukso Teisingumo Teismas pateiks sprendimą dėl jam pateiktų dviejų prejudicinių klausimų, susijusių su BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnės) 3 dalies išaiškinimu.

13 — Pagal 24 straipsnį 21 straipsnyje numatytą deklaraciją, sumokėjus atitinkamą mokestį, reikia pateikti per vienus metus iki išimtinės teisės į dizainą baigimo galioti dienos.

14 — Pagal bendrai pateiktus Beniliukso šalių vyriausybių komentarus dėl reikalavimo pateikti išlaikymo deklaraciją (kuriuos generalinis advokatas Timmerman mini Beniliukso Teisingumo Teismui pateiktos savo išvados 3.6 punkte): „<...> paaiškėjo, kad būtina skirti pakankamai griežtas sankcijas už tokios deklaracijos nepateikimą; autoriaus teisė, dėl kurios nepateikta deklaracija, baigia galioti kartu su teise į dizainą, su kuria ji susijusi“.

15 — Žr. 3 išnašą.

31. Kadangi, kaip nurodo Beniliukso Teisingumo Teismas, pateiktinas atsakymas priklauso nuo Europos Sąjungos teisės (konkrečiai nuo Direktyvos 93/98 10 straipsnio, siejamo su jos 13 straipsnio 1 dalimi) išaiškinimo, savo ruožtu minėtas teismas Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 93/98] 10 straipsnyje, siejamame su 13 straipsnio 1 dalimi, nurodytas apsaugos terminas taikomas autorių teisėms, kurios iš pradžių buvo saugomos pagal nacionalinės teisės aktus autorių teisių srityje, bet pasibaigė prieš 1995 m. liepos 1 d. dėl formalaus reikalavimo, būtent išlaikymo deklaracijos, kaip ji suprantama pagal BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnę) 3 dalį, nepateikimo ar pateikimo pavėluotai, neįvykdymo arba įvykdymo pavėluotai?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

Ar [Direktyvą 93/98] reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės normos, kurios lemia tai, kad prieš 1995 m. liepos 1 d. dėl formalaus reikalavimo neįvykdymo baigusios galioti autoriaus teisės į taikomojo meno kūrinį laikomos baigusiomis galioti galutinai?

3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

Jeigu pagal nacionalinės teisės normas laikytina, kad atitinkamos autorių teisės tam tikru laiko momentu atkuriamos ar buvo atkurtos: nuo kurios datos laikoma, kad teisės atkurtos?“

III – Procesas Teisingumo Teisme ir šalių argumentai

A – *Procesas*

32. Sprendimą, kuriuo teikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2015 m. balandžio 13 d.

33. Pagrindinės bylos šalys, Portugalijos vyriausybė ir Europos Komisija per Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnio antroje pastraipoje nurodytą terminą pateikė pastabas raštu.

34. 2016 m. kovo 10 d. įvykusiame teismo posėdyje pastabas žodžiu pateikė *Montis*, *Goossens* ir Europos Komisijos atstovai.

B – *Pateiktų pastabų sintezė*

35. *Montis* teigimu, Beniliukso Teisingumo Teismo pateikti klausimai turi apimti ir Direktyvos 98/71 17 straipsnį. Į šiuos klausimus reikia atsakyti taip, kad minėtam straipsniui prieštarauja BVDĮ 21 straipsnio 3 dalis, nes autorių teisės buvo atkurtos 1998 m. lapkričio 17 d. (t. y. įsigaliojus Direktyvai 98/71).

36. Papildomai *Montis* tvirtina, kad ginčijamas BVDĮ straipsnis nesukelia padarinių, nes prieštarauja Berno konvencijos 7 straipsnio 4 daliai, siejamai su 5 straipsnio 2 dalimi, taigi, jai priklausančios autorių teisės nebaigė galioti 1993 m. balandžio 19 d. Taip pat papildomai *Montis* teigia, kad Berno konvencijoje nurodytos pareigos turi būti numatytos Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalyje minimose „nacionalinėse nuostatose“. Darydama tokią prielaidą *Montis* prieina prie išvados, kad autorių teisės buvo atkurtos 1995 m. liepos 1 d., kai ši direktyva turėjo būti perkelta į nacionalinę teisę.

37. Apibendrinant pažymėtina, jog *Goossens* mano, kad 1995 m. liepos 1 d. Sąjungoje nebuvo saugomų autorių teisių į kėdes „Charly“ ir „Chaplin“, taigi, jos negalėjo vėl atsirasti pagal Direktyvą 93/98. *Goossens* taip pat teigia, kad Teisingumo Teismo praktika (ypač sprendimai bylose *Sony Music Entertainment*[16] ir *Butterfly Music*[17]) nesvarbi norint priimti sprendimą šioje byloje, nes ji susijusi su atvejais, kai ginčijamos teisės buvo saugomos kitoje Sąjungos valstybėje narėje ir jų galiojimo pabaiga buvo susieta su apsaugos termino pabaiga, o ne, kaip nagrinėjamu atveju, su neatliktu formalumu.

38. Be to, *Goossens*, kiek tai susiję su Sprendimu *Flos*[18], mano, kad apsaugos termino suderinimas neapima apsaugos įgyvendinimo tvarkos, taigi Direktyvai 93/98 neprieštarauja BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnė) 3 dalis.

39. *Goossens* teigimu, geriausiu atveju autorių teisės į kėdes „Charly“ ir „Chaplin“ galėjo būti atkurtos 2003 m. gruodžio 1 d., t. y. tą dieną, kai buvo panaikintas BVDĮ 21 straipsnis. Pareiga užtikrinti teisinį saugumą prieštarauja tam, kad 1995 m. liepos 1 d. būtų laikoma teisių atkūrimo data. Taigi, ji Teisingumo Teismui siūlo neigiamai atsakyti į pirmąjį prejudicinį klausimą, o tai padarius nereikėtų atsakyti į kitus du klausimus.

40. Portugalijos vyriausybė tvirtina, kad autorių teisių atkūrimo principas prieštarauja Direktyvos 93/98 tikslams, tačiau jeigu Teisingumo Teismas tokiam teiginiui nepritartų, ji mano, kad teisės, kurių galiojimas pasibaigė, atkuriamos pagal direktyvą, nepaisant to, koks jų pasibaigimo pagrindas, net jeigu jis prieštarauja Berno konvencijai. Todėl, jos nuomone, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad *Montis* priklausiusių autorių teisių atkūrimo data yra 1995 m. liepos 1 d.

41. Komisija nepritaria prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuris mano, kad autorių teisių atkūrimas galimas tuo atveju, kai pasibaigia prieš priimant direktyvą galiojusiuose nacionalinės teisės aktuose numatytas apsaugos terminas (jeigu šis terminas trumpesnis už numatytąjį direktyvoje, t. y. neviršija 70 metų). Komisijos vertinimu, teismo praktikoje paneigta bet kokia autorių teisių galiojimo pasibaigimą lėmusios priežasties svarba, taigi, Direktyva 93/98 taikoma ir tuo atveju, kai teisės baigia galioti dėl to, kad neatliktas tam tikras formalumas.

42. Komisija teigia, kad Beniliukso Teisingumo Teismas daro klaidą, kai autorių teisių buvimo faktą nustato remdamasis tik nacionaline teise ir nurodo, kad prieš įsigaliojant direktyvai būtent ja buvo reglamentuojama šių teisių galiojimo trukmė. Jos nuomone, direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje numatytos dvi autorių teisių į kėdes „Charly“ ir „Chaplin“ atkūrimo galimybės: *Montis* gali įrodyti, kad 1995 m. liepos 1 d. šios teisės galioje kurioje nors valstybėje narėje arba gali remtis Direktyva 92/100 suteikiama apsauga.

43. Bet kuriuo atveju Komisija pabrėžia, kad BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnė) 3 dalis prieštarauja Berno konvencijai, ir tvirtina, kad pripažinus, jog (autorių teisės) baigia galioti dėl to, kad nepateikiama pagal šį BVDĮ straipsnį reikalaujama deklaracija, pažeidžiami ne tik Direktyvos 93/98 tikslai, bet ir pagrindinė teisė į nuosavybę, kuri numatyta Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) ir apima intelektinę nuosavybę. Reziumuojant pažymėtina, kad Komisija siūlo atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip, kad nuo 1995 m. liepos 1 d. Direktyva 93/98 turi būti taikoma autorių teisėms, kaip antai nagrinėjamoms šioje byloje, kurios baigė galioti, nes jų turėtojas neįvykdė formalaus reikalavimo.

16 — 2009 m. sausio 20 d. sprendimas, C-240/07; EU:C:2009:19.

17 — 1999 m. birželio 29 d. sprendimas, C-60/98, EU:C:1999:333.

18 — 2011 m. sausio 27 d. sprendimas, C-168/09; EU:C:2011:29.

IV – Prejudicinių klausimų analizė

A – *Preliminarios pastabos*

44. Visų pirma aptarsiu *Montis*[19] prašymą nagrinėjant prejudicinius klausimus įtraukti ir Direktyvos 98/71 17 straipsnį; mano nuomone, toks prašymas neturėtų būti patenkintas.

45. Nors šios formuluotės jau nusistovėjusios, priminsiu, kad SESV 267 straipsnyje numatyta procedūra yra bendradarbiavimo tarp Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų priemonė, dėl kurios šis teismas nacionaliniams teismas pateikia Sąjungos teisės išaiškinimą, būtiną, kad pastarieji galėtų priimti sprendimą jiems pateiktoje nagrinėti byloje[20]. Teisingumo Teismas pripažino, kad jo ir nacionalinių teismų dialogas pradedamas pasinaudojant ne ginčo procedūra, kuri nepriklauso nuo šalių iniciatyvos ir kuriai vykstant šalys gali tik pareikšti savo poziciją. Kadangi teisė nustatyti Teisingumo Teismui pateiktinus klausimus suteikta tik nacionaliniam teismui, šalys negali pakeisti šių klausimų turinio[21].

46. *Hoge Raad* nepateikė Beniliukso Teisingumo Teismui klausimo dėl Direktyvos 98/71 17 straipsnio[22] ir Beniliukso Teisingumo Teismas savo prejudiciniuose klausimuose šio straipsnio nenurodo; jo nenurodo ir kitos bylos šalys. Net darant prielaidą, kad Teisingumo Teismas galėtų performuluoti jam pateiktus klausimus tam, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nurodytų kitus sprendimui svarbius aspektus, nemanau, kad galima būtų patenkinti *Montis* prašymą, nes nagrinėjamu atveju nėra pakankamai informacijos, kad galima būtų pateikti atsakymą atsižvelgiant į Direktyvos 98/71 17 straipsnį. Todėl siūlau neišplėsti diskusijų dalyko ir neperžengti prejudicinių klausimų formuluotės ribų.

47. Antrasis patikslinimas susijęs su *Montis* priklausančiomis autorių teisėmis į kėdes, kurių egzistavimo faktas nebuvo nagrinėjamas pagrindinėje byloje. Nors jų atkūrimas ginčijamas remiantis Direktyva 93/98, nė viena iš šalių, taip pat ir teismas, *a quo* nekelia klausimo dėl to, ar fotelis „Charly“ ir kėdė „Chaplin“ turi savybių, kad būtų saugomos pagal dizainą reglamentuojančias, taip pat pagal autorių teisių apsaugą užtikrinančias teisės normas, laikantis sujungimo principo, įtvirtinto Beniliukso teisės aktuose ir Direktyvos 98/71 17 straipsnyje.

48. Ši antroji pastaba tam tikra prasme reikšminga, nes, kalbant bendrai, nelengva nustatyti, kada objektas (šiuo atveju kėdė ar fotelis) gali būti laikomas „meno kūriniu“, kuriam dėl jo ypatingų savybių galima suteikti autorių teisių apsaugą. Tokių diskusijų nereikia išplėsti (jos, be kita ko, labai priklauso nuo kiekvieno elemento originalumo ir jam priskiriamo išradingumo lygio atsižvelgiant į objekto funkcines savybes), nes, pakartosiu, byloje *a quo* neginčijama, kad foteliui „Charly“ ir kėdei „Chaplin“ taikoma autorių teisių apsauga. Pabrėžtina, kad pagal Direktyvos 98/71 17 straipsnį valstybėms narėms suteikiama teisė nustatyti, „[apsaugos] mast[ą] ir sąlyg[as], <...> taip pat reikalaujamą originalumo lygį“, jeigu pagal jų teisės aktus dizainui suteikiama autorių teisėmis užtikrinama apsauga.

49. Mano trečiasis patikslinimas susijęs su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotų klausimų išdėstymu. Dėl priežasčių, kurias nurodysiu vėliau, nemanau, kad atsakymas į antrąjį klausimą tikrai priklauso nuo teigiamo atsakymo į pirmąjį klausimą.

19 — Žr. šios išvados 35 punktą.

20 — Žr. 2011 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Unió de Pagesos de Catalunya* (C-197/10; EU:C:2011:590) 16 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

21 — Žr. 2000 m. liepos 6 d. Sprendimo *ATB ir kt.* (C-402/98; EU:C:2000:366) 29 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

22 — Vis dėlto savo pastabose (2 puslapis, 5 punktas) *Montis* teigia, kad 2014 m. vasario 21 d. Beniliukso Teisingumo Teismui pateiktame dokumente ji rėmėsi jai priklausiusių autorių teisių atkūrimu pagal Direktyvos 98/71 17 straipsnį.

50. Nepripažindamas šio tariamo sąryšio, kaip tai daro prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pradėsiu analizę nuo to, ar Direktyva 93/98 taikoma nagrinėjamoje byloje, o tam reikia išaiškinti jos 10 straipsnio 2 dalį. Ši analizė padės toliau nagrinėti, ar formalus ginčijamas reikalavimas (išlaikymo deklaracija pagal ankstesnį BVDĮ 21 straipsnį) suderinamas su Direktyva 93/98. Galiausiai prireikus reikės patikslinti autorių teisių atkūrimo, nagrinėjamo pagrindinėje byloje, momentą.

B – *Dėl Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalies išaiškinimo ir jos taikymo byloje*

1. Bendro pobūdžio svarstymai

51. Iš Direktyvos 93/98 11 konstatuojamosios dalies [23] matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas suderino autorių teisių ir kai kurių gretutinių teisių galiojimo trukmę, siekdamas užtikrinti aukštą apsaugos lygį, kuri kartu atitiktų vidaus rinkos reikalavimus ir poreikį sukurti teisinę aplinką, palankią darniai literatūros ir meno kūrybos plėtotei Sąjungoje.

52. Taigi buvo nustatyti visoje Sąjungoje galiojantys vienodi terminai, t. y. galiojimas visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų galiojimo terminas *post morten auctoris* (*p.m.a.*) tiek literatūros ir meno kūriniams, tiek kinematografijos ir audiovizualiniams kūriniams [24], ir 50 metų terminas, atlikėjų atveju skaičiuojamas nuo atlikimo datos, o fonogramų gamintojų atveju – nuo įrašo datos [25].

53. Kiek tai susiję su šių terminų skaičiavimu, Direktyvos 93/98 8 straipsnyje numatyta, kad jie pradedami skaičiuoti nuo sausio 1 d. po tų metų, kuriais įvyko autorių ar gretutinės teisės atsiradimą lėmęs įvykis.

54. Tokiomis aplinkybėmis, siekiant to paties tikslo suderinti apsaugos terminus, Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalyje buvo įtvirtinta taisyklė, pagal kurią dviem alternatyviais atvejais atkuriamos valstybėse narėse visuotinėmis tapusios autorių teisės: a) kai 1995 m. liepos 1 d. [26] jos vis dar buvo saugomos bent vienoje valstybėje narėje; arba b) kai objektas atitinka kriterijus tam, kad galima būtų taikyti apsaugą pagal Direktyvą 92/100.

55. Apibendrinant pasakytina, kad pagrindinė idėja yra ta, jog autorių teisės atnaujinimas [27] valstybėse narėse, kuriose ji nebesaugoma, suvienodintų apsaugos terminą, kuris apimtų privalomąjį laikotarpį, kol bus pasiekta Direktyvoje 93/98 nustatyta maksimali riba. Taip būtų išvengta prekių judėjimo, paslaugų teikimo ir konkurencijos iškraipymų, kuriuos lėmė skirtingi terminai [28].

56. Teisingumo Teismas jau yra analizavęs pirmąją alternatyvią sąlygą (susijusią su apsaugos tęstinumu iki 1995 m. liepos 1 d. bent vienoje valstybėje narėje), ir tai aptarsiu toliau, tačiau antrosios sąlygos jam neteko analizuoti. Iš tikrųjų nelengva pateikti išaiškinimą, kada objektas „atitinka kriterijus, kad jam būtų taikoma apsauga pagal Direktyvą 92/100/EEB“.

23 — Žr. šios išvados 9 punktą.

24 — Atitinkamai Direktyvos 93/98 1 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 2 straipsnio 1 dalis.

25 — Atitinkamai Direktyvos 93/98 3 straipsnio 1 ir 2 dalys.

26 — Šis terminas išplaukia iš Direktyvos 93/98 13 straipsnio 1 dalies.

27 — Terminai teisės atkūrimas, grąžinimas ar atnaujinimas vartojami tam pačiam teisiniam reiškiniui įvardyti.

28 — Žr. 7 išnašoje minėtos Direktyvos 2006/116 3 konstatuojamąją dalį. Iškraipymai nebuvo tik hipotetiniai, kaip tai nurodyta 1989 m. sausio 24 d. Sprendime *EMI Electrola / Patricia Im- und Export ir kt.* (341/87; EU:C:1989:30).

2. Dėl pirmosios alternatyvios sąlygos

57. Sprendime *Butterfly Music* [29] pirmą kartą buvo aiškinamas Direktyvos 93/98 10 straipsnis, būtent jo 2 dalis [30]. Teisingumo Teismas pabrėžė, kad, laikantis šios dalies, pritaikius numatytus apsaugos terminus valstybėse narėse, kurių teisės aktuose buvo nustatytas trumpesnis apsaugos terminas, visuotiniais tapę kūriniai ar temos galėjo būti iš naujo saugomi.

58. Teisingumo Teismas taip pat pripažino, kad tokias pasekmes lėmė aiškus Bendrijos teisės aktų leidėjo siekis [31], ir patvirtino, jog buvo siekiama kuo greičiau užtikrinti, kad būtų suderinti nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys autorių ir gretutinių teisių galiojimo terminus [32], ir išvengti, kad tam tikros teisės baigtų galioti kai kuriose valstybėse narėse, bet būtų saugomos kitose [33].

59. Ši analizė patikslinta Sprendime *Sony Music Entertainment*, kuriame nurodyta, jog pirmoji iš Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalyje numatytų alternatyvių sąlygų reikalauja, kad objektas iš anksto būtų saugomas bent vienoje valstybėje narėje, ir nebūtina, kad tai būtų valstybė, kurioje reikalaujama apsaugos [34]. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad suderintas terminas taikomas ir tuo atveju, kai autorių teisės objektas niekada nebuvo saugomas valstybėje narėje, kurioje reikalaujama apsaugos [35].

60. Galiausiai Sprendime *Flos* [36] Teisingumo Teismas pirmiausia pripažino autorių teisių ir teisių į dizainą apsaugos sujungimo principą [37], o vėliau paneigė valstybių narių teisę reglamentuoti autorių teisių apsaugos trukmę, nes ji nustatyta Direktyvoje 93/98 [38]. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad „pagal Direktyvos 98/71 17 straipsnį dizainas, įregistruotas kurioje nors valstybėje narėje ar jos atžvilgiu ir kuris tenkina valstybėse narėse numatytas autorių teisių apsaugos suteikimo sąlygas, įskaitant originalumo lygį, ir kuriam nesibaigė Direktyvos 93/98 1 straipsnyje, aiškinamame kartu su šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalimi, nustatytas terminas, gali būti saugomas pagal šios valstybės narės autorių teisę“ [39].

61. Pritaikius šią teismo praktiką kėdžių „Charly“ ir „Chaplin“ atvejui ir pripažinus, kad šiems objektams gali būti suteikta autorių teisių teikiama apsauga (to, pakartosiu, niekas neginčijo), Direktyvoje 93/98 numatytas „atkūrimo“ poveikis turėtų būti taikomas *Montis* priklausiusioms autorių teisėms, jeigu būtų įrodyta, kad 1995 m. liepos 1 d. šios teisės dar buvo saugomos kurioje nors valstybėje narėje, nesvarbu, ar Nyderlanduose, ar kitoje šalyje.

62. Vis dėlto į vykstant teismo posėdžiui pateiktą klausimą, t. y. ar kėdės buvo saugomos autorių teisių kurioje nors valstybėje narėje (nes atrodo, kad pateiktuose dokumentuose buvo ginčijamas šių teisių galiojimas Vokietijoje), ir *Montis*, ir *Goossens* pateikė kategorišką neigiamą atsakymą.

29 — C-60/98, EU:C:1999:333.

30 — Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotas klausimas buvo susijęs su trečiųjų šalių įgytų teisių apsauga, taigi su 3 dalimi.

31 — Tokį siekį jis konstatavo pradinį Komisijos pasiūlymą (kuriame buvo numatyta, kad [direktyvos] nuostatos bus taikomos „teisėms, kurios nebaigė galioti iki 1994 m. gruodžio 31 d.“) palyginęs su Europos Parlamento pakeitimais, įtrauktais į naują direktyvos redakciją, kuri iš esmės tapo galutinė Direktyvos 93/98 versija. Žr. 1999 m. birželio 29 d. Sprendimo *Butterfly Music* (C-60/98, EU:C:1999:333) 18 ir 19 punktus.

32 — Toks tikslas numatytas Direktyvos 93/98 2 konstatuojamojoje dalyje.

33 — 1999 m. birželio 29 d. Sprendimo *Butterfly Music* (C-60/98, EU:C:1999:333) 20 punktas.

34 — 2009 m. sausio 20 d. Sprendimo *Sony Music Entertainment* (C-240/07; EU:C:2009:19) 22 punktas.

35 — Ten pat, 25 punktas.

36 — 2011 m. sausio 27 d. Sprendimas, C-168/09; EU:C:2011:29.

37 — Ten pat, 37 ir 38 punktai.

38 — Ten pat, 39 punktas.

39 — Ten pat, 41 punktas.

63. Taigi kaip įrodytu faktu reikia remtis tuo, kad 1995 m. liepos 1 d. kėdės „Charly“ ir „Chaplin“ nebuvo saugomos autorių teisių nė vienoje Sąjungos valstybėje. Todėl *Montis* negali remtis Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalies taikymu atgaline data, vadovaudamasi tokį taikymą lemiančiu pirmuoju alternatyviu kriterijumi [40].

3. Dėl antrosios alternatyvios sąlygos

64. Daugiau aiškinimo problemų kelia antroji alternatyvi sąlyga, susijusi su Direktyvoje 93/98 numatytų apsaugos terminų įgyvendinimu pagal šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalį, kurios paskutiniame šalutiniame sakinyje daroma nuoroda į Direktyvą 92/100. Jau minėjau, kad šis klausimas nenagrinėtas teismo praktikoje.

65. Šio šalutinio sakinio formuluotė ir vėlesnis Direktyvos 92/100 aiškinimas kelia tam tikrą painiavą, nes nelengva nustatyti „apsaugos kriterijus“, kurie minimi šiame šalutiniame sakinyje [41]. Iš tikrųjų Direktyvos 92/100 2 straipsnyje numatyti tik kūrinių teisių turėtojai ir nuomos bei panaudos teisių turinys, taip pat kitos autorių teisėms gretutinės teisės, kuriomis saugomi kūriniai [42].

66. Nors kai kuriais atvejais Direktyvoje 92/100 minimi tam tikri kriterijai, kurie turi būti tenkinami, kaip antai susiję su kinematografinio kūrinio gamintoju (2 straipsnio 1 dalies ketvirta įtrauka) [43], kitais atvejais, pvz., kai kalbama apie fonogramų gamintoją (2 straipsnio 1 dalies trečia įtrauka), jie visiškai nenurodyti. Tačiau visais atvejais turi būti tenkinami minėtoje direktyvoje numatyti apsaugai keliami bendrieji reikalavimai [44], įskaitant susijusius su 12 straipsnyje numatyta apsaugos trukme [45].

67. Kiek tai susiję su nagrinėjamu atveju, reikia pabrėžti, kad Direktyvos 92/100 13 straipsnio 1 dalyje taip pat ribojamas teisių atkūrimas, galimas teisėms, kurias „1994 m. liepos 1 d. vis dar saugo valstybių narių įstatymai arba *kuri[os] nurodytą dieną atitinka apsaugos kriterijus pagal šios direktyvos nuostatas*“ [46].

68. Istorinė seka galbūt leidžia geriau suprasti situaciją: Direktyva 92/100 valstybes nares pirmą kartą įpareigojo apsaugoti tam tikras teises, kurios nebuvo saugomos visose valstybėse arba nebuvo apskritai saugomos nė vienoje iš tokių valstybių [47]. Labiausiai išsiskyrė atlikėjo teisė į savo atlikimo įrašą [48], kuri ir buvo įtraukta į Direktyvą 92/100.

40 — Nieko nekeičia tai, kad, kaip teigia *Montis*, toks galiojimas Vokietijoje galėjo būti įrodytas kitoje byloje, kurioje dalyvavo trečioji šalis, nes šis prejudicinis prašymas reiškia atskirąjį procesinį klausimą Nyderlandų *Hoge Raad* (Aukščiausiasis Teismas) pateiktoje nagrinėti byloje, kurioje nebėra galimybės diskutuoti dėl faktinių aplinkybių arba pateikti naujų įrodymų.

41 — Vykstant teismo posėdžiui Komisija pripažino, kad Direktyvoje 92/100 neįvardyti „apsaugos kriterijai“, į kuriuos daroma nuoroda Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalies paskutiniame šalutiniame sakinyje.

42 — Konkrečiai kalbant, nurodomos išimtinės teisės leisti arba uždrausti nuomą ar panaudą, kurios gali priklausyti: autoriui (kiek tai susiję su jo kūrinių originalu ar kopijomis), atlikėjui (kiek tai susiję su jo atlikimų įrašais), fonogramų gamintojui (kiek tai susiję su jo fonogramomis) ir filmo pirmojo įrašo gamintojui (kiek tai susiję su jo filmų originalu ir kopijomis).

43 — Turi būti padarytas pirmasis filmo įrašas (šioje nuostatoje taip pat pateikiama filmo sąvoka), o teisės taikomos tik originalui ir kopijoms.

44 — Fonogramų gamintojų atveju minimalus terminas yra 20 metų, kaip tai matyti iš nuorodos į Romos konvencijos dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (1961 m.) 14 straipsnį ([su versija lietuvių kalba galima susipažinti: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=60854&p_query=&p_tr2=]).

45 — J. Reinbothe, S. von Lewinski „The EC Directive on Rental and Lending Rights and on Piracy“, Londonas, 1993, p. 120.

46 — Pasviruoju šriftu išskirta mano.

47 — Žr. Commission of the European Communities, *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action*, COM(88) 172 galutinis, p. 159.

48 — Direktyvos 92/100 2 straipsnio 1 dalies antra įtrauka.

69. Atsižvelgiant į šiuos kriterijus ir grįžtant prie Direktyvos 93/98, atrodo, kad šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies pabaigoje pateiktą nuorodą į Direktyvą 92/100 reikia suprasti taip, kad ja sustiprinama ir prireikus išplečiama apsauga autorių ir gretutinių teisių į kūrinius ar į objektus, kuriems šių teisių apsauga jau buvo taikoma 1994 m. liepos 1 d. arba kuriems tokia apsauga turėjo būti taikoma, jeigu atitinkamos valstybės narės Direktyvą 92/100 būtų perkėlusios į savo vidaus teisę [49].

70. Direktyva 93/98 nesiekta atgaline data atkurti kurios nors autorių teisės ir objektų, kurie valstybėse narėse tapo visuotiniai, nes tokia priemonė nėra būtina siekiant užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą [50]. Ja siekta vienintelio tikslo: kad apsauga būtų teikiama teisėms ir objektams, kurie kitu atveju ir toliau egzistuotų tam tikroje valstybėje narėje po 1995 m. liepos 1 d. arba kuriems būtų taikoma tokia apsauga pagal Direktyvą 92/100. Taigi ja siekta, kaip minėjau, suvienodinti apsaugos terminą visoje Sąjungoje ir išvengti iškraipymų, kurių atsiranda dėl skirtingų nacionaliniu lygiu nustatytų apsaugos terminų [51].

71. Bet kuriuo atveju *Montis* reikalauja grąžinti jai priklausiusias autorių teises ir apsaugą, kuri šiomis teisėmis buvo užtikrinta į jai priklausančias kėdes, tačiau nekelia klausimo dėl nuomos ar panaudos teisių arba dėl kitų autorių (ar gretutinių) teisių, kurios konkrečiai numatytos Direktyvoje 92/100. Todėl ji taip pat neturi teisės remtis nuoroda į Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalį *in fine*.

4. Dėl galimos nuorodos į Direktyvą 98/71

72. Vykstant teismo posėdžiui paaiškėjo, kad šalys praktiškai sutarė dėl to, kad nuoroda į Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalį aiškintina lanksčiai ir dinamiškai, t. y. kad ji apima visas nuostatas dėl intelektinės nuosavybės, įskaitant dizainą, kurio teisinė apsauga Sąjungos lygmeniu reglamentuojama Direktyvoje 98/71, teisių suderinimo. Taip paraleliai teisei į pagrindinėje byloje nagrinėjamų kėdžių dizainą būtų taikoma autorių teisių teikiama apsauga.

73. Vis dėlto manęs neįtikina toks nagrinėjamoje byloje analizuojamos nuorodos taikymo srities išplėtimas.

74. Pirma, tik formaliu požiūriu Direktyvos 2006/116 dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų kodifikavimo 10 straipsnio 2 dalyje pakartojamas visas Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalies tekstas ir nepakeista nuoroda į Direktyvą 92/100. Šios informacijos užtenka patvirtinti, kad teisės aktų leidėjas nenorėjo išplėsti nuorodos ir apimti kitų intelektinės nuosavybės teisių rūšių. Iš tiesų 2006 m. priimant minėtą kodifikavimo direktyvą nuorodos į tuo metu jau galiojusią Direktyvą 98/71 dėl dizaino apsaugos apimtis galėjo būti be sunkumų išplėsta, tačiau tai nebuvo padaryta.

75. Tačiau, vertinant ir turinį, logiška, kad Direktyvoje 2006/116 buvo įtvirtinta visiškai tokia pati nuoroda į Direktyvą 92/100, nes ja saugomų teisių trukmė, kuri iš pradžių buvo grindžiama minimaliais laikotarpiais, paskui pakeista Direktyvos 93/98 2 ir 3 straipsniuose nustatyta trukme [52]. Kitaip tariant, Direktyvoje 92/100 numatytų teisių galiojimo terminą faktiškai reglamentavo Direktyva 93/98. Todėl Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalies perkėlimas į Direktyvą 2006/116 buvo būtinas siekiant užtikrinti Direktyvoje 92/100 reglamentuojamų teisių apsaugos terminą visų pirma tais atvejais, kai tokios teisės pripažįstamos ne visose valstybėse narėse.

49 — M. M. Walter „Term Directive – Article 10 Application in time“ M. M. Walter, S. von Lewinski leidinyje „European Copyright Law – A Commentary“, Oksfordas, 2010, p. 622.

50 — K. Jorna, M. Martin-Prat „New rules for the game in the European copyright field and their impact on existing situations“, *European intellectual Property Review* (EIPR), 1994, p. 148.

51 — Kiek tai susiję su laisvu prekių judėjimu, žr. 1988 m. gegužės 17 d. Sprendimo *Warner Brothers ir kt. / Christiansen* (158/86; EU:C:1988:242) 10–16 punktus.

52 — Pagal šios direktyvos 11 straipsnį; juo aiškiai panaikinami Direktyvos 92/100 11 ir 12 straipsniai, kuriuose buvo nustatyta tokia „minimali“ trukmė, tikintis „tolesnio suderinimo“, atlikto Direktyva 93/98 (žr. 16 konstatuojamąją dalį).

76. Tačiau, kiek tai susiję su Direktyva 98/71, viena vertus, teisių į dizainą apsauga reglamentuojama jos 10 straipsnyje ir numatyta penkeriems metams, kitaip tariant, labai skiriasi nuo autorių ir gretutinių teisių apsaugos trukmės. Kita vertus, teisės į dizainą ir autorių teisės buvo susietos 17 straipsniu, kuriame iš esmės daroma nuoroda į nacionalinę teisę. Šiomis aplinkybėmis nebebuvo poreikio nuorodos grįsti labai lanksčiu nuorodos į Direktyvą 92/100 aiškinimu, ir nelabai suvokiama, kokio teisėkūros tikslo būtų siekiama tokia nauja nuoroda.

5. Išvada

77. Apibendrinant pabrėžtina, kad: a) pripažinusi, jog jai priklausiusios autorių teisės į kėdes „Charly“ ir „Chaplin“ nurodytą dieną negaliojo nė vienoje Sąjungos valstybėje, *Montis* negali remtis Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalies pradiniu šalutiniu sakiniu; ir b) ji negali remtis ir pagal Direktyvą 92/100 teikiama apsauga, nes dėl Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalyje pateiktos nuorodos į šią direktyvą apsauga netaikoma tokioms autorių teisėms; ji taikoma tik Direktyvoje 92/100 nurodytoms teisėms. Be to, kaip minėta, nuorodos nereikia išplėsti pagal Direktyvą 98/71 dėl dizaino teikiamai apsaugai.

78. Vis dėlto Direktyva 93/98 galėtų būti taikoma *Montis* priklausančioms autorių teisėms, jeigu būtų pripažinta, jog BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnė) 3 dalis, pagal kurią draudžiama atnaujinti autorių teises, pažeidžia minėtą direktyvą, nes prieštarauja jos 10 straipsnio 2 dalimi siekiamam tikslui. Būtent šis aspektas sudaro Beniliukso Teisingumo Teismo užduoto antrojo klausimo esmę.

C – *Dėl BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnės) 3 dalies suderinamumo su Direktyva 93/98*

79. 2002 m. birželio 20 d. Briuselyje pasirašytu Protokolu [53] nuo 2003 m. gruodžio 1 d. buvo panaikinta BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnė) 3 dalis ir su ja tiesiogiai susijęs to paties įstatymo 24 straipsnis. Kaip minėjau, toks panaikinimas buvo grindžiamas tuo, jog *Hoge Raad* pripažino, kad šios nuostatos prieštarauja Berno konvencijos 5 straipsnio 2 daliai [54], o pagal TRIPS 9 straipsnį šią sutartį pasirašiusios šalys įpareigojamos laikytis minėtos konvencijos.

80. Atrodo, kad toks sprendimas yra logiškas, nes pagal BVDĮ iš asmenų, kuriems priklausė autorių teisės į dizainą ir kurie norėjo jas išlaikyti, buvo reikalaujama pateikti išlaikymo deklaraciją. Deklaracija turėjo būti pateikta likus metams iki kiekvieno 5 metų apsaugos termino pabaigos. Faktiškai deklaracija buvo vienas iš formalumų, draudžiamų pagal Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalį, todėl buvo išbraukta iš BVDĮ.

81. Dėl Berno konvencijos sąsajos su Sąjungos teise pagal TRIPS 9 straipsnio 1 dalį reikia pripažinti, kad BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnė) 3 dalis, įsigaliojus TRIPS, prieštaravo ir Sąjungos teisei.

82. Vis dėlto BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnės) 3 dalies prieštaravimas tarptautinei teisei ir atitinkamai Sąjungos teisei per binomą TRIPS-Berno konvencija neišsprendžia ginčo dėl jos sąsajos su Direktyva 93/98.

83. *Goossens* tvirtina, kad Direktyva 93/98 nebuvo suderinta autorių teisių įgyvendinimo tvarka. Toks teiginys ne visai teisingas, nes Direktyvos 93/98 8 straipsnis reglamentuoja terminų skaičiavimą, o tai yra šių teisių įgyvendinimui įtaką darantis veiksnys. Vis dėlto, net jeigu šis teiginys būtų teisingas, juo remiantis nėra galimybės pripažinti, kad (ankstesnio) BVDĮ 21 straipsnis sukelia pasekmių įsigaliojus Direktyvai 93/98.

53 — Dar kartą žr. 3 išnašą.

54 — Cituojama šios išvados 17 punkte. Pagal šį straipsnį naudojimuisi autorių teisėmis ir jų įgyvendinimui negalioja jokie formalumai.

84. Net jeigu Direktyva 93/98 atliktas derinimas neapėmė autorių teisių į dizainą procedūrinių įgyvendinimo aspektų, būtų nelogiška (ir absoliučiai formalu) pripažinti, kad (ankstesnio) BVDĮ 21 straipsnis lieka galioti, kai egzistuoja ilgiau trunkanti autorių teisių apsauga (70 metų), kaip antai nustatyta šioje direktyvoje, pagal kurią taip pat įpareigojama atkurti jau baigusias galioti autorių teises.

85. Direktyva 93/98 paremta pagrindiniais Berno konvencijoje (į kurią minėtoje direktyvoje daromos kelios nuorodos)[55] numatytais principais, ir vienas iš jų yra draudimas susieti autorių teises su konkrečiais administraciniais formalumais, taigi, sudėtinga pritarti tam, kad, įsigaliojus Direktyvai 93/98, (ankstesnio) BVDĮ 21 straipsnyje įtvirtintas formalumas liktų galioti pagal (konkrečiu atveju – Beniliukso) teisės aktą kaip tokių teisių egzistavimo sąlyga. Jeigu nebūtų reikalaujama įvykdyti šio formalumo arba jeigu laikui bėgant jis būtų panaikintas, pagal Direktyvą 93/98 užtikrinamų autorių teisių turėtojas galėtų pasinaudoti šia direktyva teikiamais privalumais tam, kad pasinaudotų ilgesniu tokių teisių apsaugos laikotarpiu. Palikus galioti BVDĮ (ankstesniame) 21 straipsnyje įtvirtintą formalumą ši galimybė buvo visiškai panaikinta, taigi, buvo susilpnintas Direktyvos 93/98 veiksmingumas.

86. Be to, BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnė) 3 dalis, kuria autorių teisės buvo taip apribotos, neutralizavo Direktyvos 93/98 veiksmingumą, nes kliudė įgyvendinti jos 11 konstatuojamojoje dalyje[56] nustatytus tikslus, būtent užtikrinti aukšto lygio apsaugą ir sukurti teisinę aplinką, palankią darniai literatūros ir meno kūrybos plėtotei.

87. Taigi manau, kad, atsižvelgiant į Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalies veiksmingumą, pasibaigus šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, draudžiama taikyti nacionalinės teisės nuostatą, kaip antai BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnę) 3 dalį, pagal kurią autorių teisės į kūrinį, kurios baigė galioti iki 1995 m. liepos 1 d. dėl neįvykdyto formalumo, laikomos baigusiomis galioti.

88. Vis dėlto šį aiškinimą reikia patikslinti dviem aspektais. Pirma, kaip minėjau, BVDĮ 21 straipsnis nesuderinamas su Direktyva 93/98 nuo jos įsigaliojimo dienos. Remiantis Direktyva 93/98 negalima teigti, kad (ankstesnio) BVDĮ 21 straipsnis prieštaravo jai dar teisiškai neegzistuojant, nes jis prieštaravo ir Berno konvencijai, kuri tuo metu neturėjo įtakos Sąjungos teisei.

89. Antra, *Montis* ir *Goossens* ginčas yra ginčas *inter privatos*, taigi byloje priimti sprendimą turinčiam teismui reikia priminti, kad direktyvos nėra tiesioginio horizontalaus veikimo, net jeigu jų nuostatos yra aiškios, tikslios ir besąlygiškos ir jomis privatiems asmenims suteikiama teisių ar nustatoma pareigų[57]. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismo praktika įpareigoja nacionalinį teismą aiškinti nacionalinę teisę kuo labiau atsižvelgiant į nagrinėjamos direktyvos tekstą ir tikslus ir į visą vidaus teisę, naudojant jo pripažintus aiškinimo metodus tam, kad būtų užtikrintas visiškas direktyvos veiksmingumas ir pasiektas užsibrėžtą tikslą atitinkantis sprendimas[58].

90. Vis dėlto nacionalinio teismo pareigą aiškinant ir taikant atitinkamas vidaus teisės normas atsižvelgti į direktyvos turinį riboja bendrieji teisės principai, ypač teisinio saugumo ir negaliojimo atgaline data, ir ji negali pagrįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem*[59] .

55 — 1, 5, 12, 14, 17 ir 22 konstatuojamosios dalys, taip pat 1 ir 7 straipsniai.

56 — Nurodyta 9 punkte.

57 — Žr. 2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *Carp* (C-80/06; EU:C:2007:327) 20 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

58 — 2004 m. spalio 5 d. Sprendimo *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01–C-403/01; EU:C:2004:584) 113 punktas ir jame nurodyta teismo praktika; 2011 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Mücksch* (C-53/10; EU:C:2011:585) 29 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

59 — 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Angelidaki ir kt.* (C-378/07–C-380/07; EU:C:2009:250) 199 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

91. Nors būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar per nurodytą laikotarpį gali aiškinti nacionalinę teisę laikydamasis Direktyvos 93/98, ir, jeigu to, kaip spėju, neįmanoma padaryti, šalis, patyrusi žalą dėl nacionalinės teisės neatitikties direktyvai, gali remtis teismo praktika, susijusia su žalos, patirtos dėl nurodytos priežasties, atlyginimu, jeigu tenkinamos tokioje teismo praktikoje nustatytos sąlygos [60].

92. Galiausiai dėl galimo Chartijos 17 straipsnio (jį nurodė Komisija [61]) 2 dalies, kuria saugoma intelektinė nuosavybė, tiesioginio taikymo užtenka nurodyti, kad faktinės bylos aplinkybės susiklostė laikotarpiu, kai Chartija neturėjo privalomosios teisinės galios. Todėl, mano nuomone, polemika dėl to, ar pagal šį Chartijos straipsnį privatiems asmenims suteikiama subjektinė teisė, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Kücükdeveci* [62], kuriuo remiantis galima būtų šį straipsnį taikyti byloje *inter privatos*, kurioje taikoma Direktyva 93/98, yra nenaudinga.

93. Taigi ginčijamos nacionalinės teisės nuostatos galiojimo laikotarpiu negalėjo prieštarauti Chartijos, kuri tuo metu negalėjo sukelti teisinių pasekmių, 17 straipsnio 2 daliai. Bet kuriuo atveju galimo intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo dėl BVDĮ 21 straipsnio (ankstesnėje) 3 dalyje numatyto formalaus reikalavimo, kurio neįvykdymas lemia teisės galiojimo pasibaigimą, taip pat negalima priskirti kitai pagrindinės bylos šaliai.

D – *Dėl autorių teisių atkūrimo datos*

94. Suprantama, kodėl kyla abejonių dėl momento, nuo kurio atkuriamos autorių teisės į fotelį „Charly“ ir kėdę „Chaplin“. *Montis* tvirtina, kad jas reikia laikyti atkurtomis nuo dienos, kada jos baigė galioti, t. y. 1993 m. birželio 18 d. Nemanau, kad tokią išvadą ji padarė remdamasi Direktyva 93/98, tačiau yra kitų ją pagrindžiančių argumentų.

95. Iš tiesų nacionalinis teismas galėtų aiškinti, kad (ankstesnio) BVDĮ 21 straipsnio panaikinimas Protokolu galioja atgaline data, todėl autorių teisių galiojimo pasibaigimas pagal šį straipsnį negalioja *ex tunc* (nepažeidžiant trečiųjų šalių teisių). Beniliukso šalių teismai taip pat galėtų nuspręsti, jeigu pagal jų teisės sistemą tai įmanoma, kad pripažinus, jog (ankstesnio) BVDĮ 21 straipsnis nesuderinamas su Berno konvencija, autorių teisių galiojimo pasibaigimas dėl administracinių formalumų neįvykdymo nebūtų pripažintas, ir tokiu atveju su *ex tunc* pasekmėmis. Abiem atvejais, be to, kad prarastos autorių teisės būtų atnaujintos, teisiškai dar būtų konstatuota, kad niekada nebuvo pasibaigęs jų galiojimas. Tačiau, mano nuomone, minėti teismai negali tikėtis Teisingumo Teismo pagalbos aiškindamiesi, kokį sprendimą priimti, nes Teisingumo Teismas nėra kompetentingas aiškinti nacionalinės teisės (šioje byloje BVDĮ ir Protokolo, kuriuo šis įstatymas iš dalies panaikinamas) ar lyginti jos su tarptautinės teisės nuostatomis (Berno konvencija), jeigu jos nėra Sąjungos teisės dalis.

60 — Apibendrinant pažymėtina, kad atsakomybei atsirasti būtinos tokios kumuliacinės sąlygos: a) direktyva turi būti siekiama suteikti teisių privatiems asmenims; b) tokių teisių turinį turi būti galima nustatyti iš šios direktyvos nuostatų; ir c) turi egzistuoti priežastinis ryšys tarp valstybei narei priklausančios pareigos neįvykdymo ir patirtos žalos. Žr. 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Domínguez* (C-282/10; EU:C:2012:33) 43 punktą ir 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Angelidaki ir kt.* (C-378/07–C-380/07; EU:C:2009:250) 202 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

61 — Savo pastabų 45 punkte Komisija nurodo, kad intelektinės nuosavybės teisės apribojimas bet kuriuo atveju neturi keisti jos esmės; ji remiasi 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Scarlet Extended* (C-70/10; EU:C:2011:771) 43 punktu ir 2015 m. liepos 16 d. Sprendimo *Coty Germany* (C-580/13; EU:2015:485) 35 punktu. Vis dėlto neatrodo, kad taisyklė, kuri numato galimybę išimties tvarka atgaline data atnaujinti autorių teises joms tapus visuotinėmis, būtų intelektinės nuosavybės teisės esminė dalis.

62 — 2010 m. sausio 19 d. Sprendimo, C-555/07, EU:C:2010:21, 56 punktas.

96. Mano nuomone, Direktyvoje 93/98 numatytos autorių teisės, vertinant pagal Sąjungos teisę, buvo atkurtos 1995 m. liepos 1 d., t. y. dieną, kuri numatyta šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje, aiškinamoje kartu su 13 straipsnio 1 dalimi. Bendrijos teisės aktų leidėjas patikslino (13 straipsnio 1 dalis), kad iki šios dienos valstybės narės turi imtis priemonių, būtinų prisitaikyti prie vieningos autorių teisių sistemos, įskaitant galimą jų atkūrimą (kaip tai matyti iš 10 straipsnio 2 dalies). Be to, jis suprato galimus iki šios datos trečiųjų šalių „atliktus naudojimo veiksmus“, ir apsaugos terminą padidino iki 70 metų; taip nebuvo padaryta žalos trečiosioms šalims ir nebuvo pažeistos įgytos teisės.

97. Vis dėlto manau, kad būtų naudinga šią datą atsieti nuo kitų dviejų datų: pirmosios – 1993 m. balandžio 19 d., t. y. momento, kai, nesant sprendimo dėl tolesnio galiojimo, visuotinės tapusios autorių teisės būtų atnaujintos be teisėto pagrindo. Tai būtų laikoma tokių teisių atkūrimo momentu, jeigu Nyderlandų teismai pripažintų, kad išlaikymo deklaracija yra neteisėta, ir nuspręstų, kad reikalavimas, kuris laikomas nenustatytu, neegzistavo. Tokiu atveju pagal Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalį būtų taikomas 70 metų autorių teisių apsaugos *p.m.a*. laikotarpis, nes, nepaisant visko, *Montis* teisės 1995 m. liepos 1 d. galiojo valstybėje narėje.

98. Antroji data [63] yra Protokolo, kuriuo panaikintas BVDĮ (ankstesnis) 21 straipsnis, įsigaliojimo data: 2003 m. gruodžio 1 d. Kadangi kalbama apie Beniliukso teisę, kuri tokios rūšies procese prilygsta nacionalinei teisei, Teisingumo Teismas nėra kompetentingas jos aiškinti. Jeigu, kaip siūlau, pagal Sąjungos teisę *Montis* priklausančios autorių teisės gali būtų laikomos atkurtomis tik nuo 1995 m. liepos 1 d., nacionaliniai teismai turi nustatyti, kokia reikšmė tenka Protokolo įsigaliojimo datai ir kokie galimi jo galiojimo atgaline data padariniai. Nors neturiu analizuoti šios vidaus teisės normos, vis dėlto gal ja remiantis ir galima daryti išvadą, kad atkurtomis *Montis* teisėmis iki 2003 m. gruodžio 1 d. negalima remtis prieš trečiąsias šalis, o tai lemia mano paskutinį pasvarstymą dėl sąžiningų trečiųjų šalių teisių.

99. Logiškai mąstant, laikantis Direktyvos 93/98 10 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje nustatytos aiškios imperatyvios nuostatos, iš tokių trečiųjų asmenų negalima reikalauti jokios finansinės kompensacijos dėl neteisėto naudojimosi šiomis teisėmis iki jų atkūrimo, t. y. 1995 m. liepos 1 d. Vis dėlto pagal minėtos dalies antrąjį sakinį valstybės narės įpareigojamos imtis trečiųjų šalių įgytų teisių apsaugos priemonių ir joms suteikiama labai plati diskrecija priimti teisės aktus.

100. Tokiomis aplinkybėmis, nedarant poveikio ankstesniuose punktuose nurodytiems aspektams, BVDĮ (ankstesnio) 21 straipsnio panaikinimo Protokolu nuo 2003 m. gruodžio 1 d. padarinius turi reglamentuoti nacionalinė teisė; be to, ja remiantis turi būti nustatyta, ar tokį panaikinimą galima laikyti tokio pobūdžio teisėkūros priemone, kuri būtų proporcinga direktyva siekiamam tikslui. Kadangi Beniliukso Teisingumo Teismas nepateikė aiškaus klausimo dėl Direktyvos 93/98 10 straipsnio 3 dalies išaiškinimo, į šį bylos aspektą nereikia gilintis.

V – Išvada

101. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į Beniliukso Teisingumo Teismo pateiktus klausimus:

1. Pagal Direktyvos 93/98/EEB dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo 10 straipsnio 2 dalį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias autorių teisės į kūrinį, baigusios galioti iki 1995 m. liepos 1 d. paprasčiausiai dėl neįvykdyto administracinio formalumo, laikomos baigusiomis galioti. Nacionalinis teismas turi nustatyti, ar jo nagrinėjamos bylos tarp privačių asmenų aplinkybėmis jis gali nacionalinę teisę aiškinti pagal minėtą direktyvą ir prireikus tokių nacionalinės teisės nuostatų netaikyti.

63 — *Montis* siūlė ir trečią datą – 1998 m. lapkričio 17 d., t. y. Direktyvos 98/71 įsigaliojimo dieną. Dėl 44 ir paskesniuose punktuose išdėstytų motyvų diskusijos neturi apimti minėtos direktyvos galimo poveikio, todėl manau, kad šiai galimai datai nereikia skirti dėmesio.

2. Direktyvos 93/98 10 straipsnio 2 dalį, siejamą su 13 straipsnio 1 dalimi, reikia aiškinti taip, kad joje numatytos autorių teisės atkuriamos nuo 1995 m. liepos 1 d.